

Lakomec

Moliere (1622 - 1673)

Zařazení autora do uměleckého směru a historický kontext

Klasicismus

- Navazuje na odkaz Antiky
  - o považována za vzor dokonalosti
- kázeň, střídmost, vyrovnanost, harmonie (opak Baroka = dramatické, vášnivé, výrazné)
- Rozum vítězí nad citem a láskou
- Zaměřuje se na vztahy ve společnosti, jak člověk reaguje a funguje ve společnosti
- Klasicistní drama vycházelo z Aristotelovy myšlenky tří jednot (místa, času, děje)
- Commedia dell'arte
  - o Italská klasicistní komedie
  - o Provozována kočovníky
  - o Scénář obsahoval stručný náčrt děje, nerozepsané role a dialogy
  - o Improvizované divadlo doplněno pantomimou
  - o Herci hráli v maskách a představovali společenské vrstvy
  - o Herci často hráli stejné postavy (typické pro Voskovce a Wericha)
- Literatura podle Nicolase Boileaua
  - o Vysoká
    - uznávána společnosti, ukazuje život vyšších vrstev, vznešené náměty
    - Óda, epos, tragédie
    - Pierre Corneille
      - Konflikt rozumu a citu
      - Drama Cid
    - Jean Racin
      - Psychologické tragédie
  - o Nízká
    - Současné komické náměty, postavy nižších a středních vrstev
    - Bajky, satiry, komedie
    - Jean de la Fontaine
      - Bajky – alegorické zobrazení společnosti
      - Zvířata zastupují lidské vlastnosti

Osvícenství

- Úzce spjat s klasicismem, hlavně 18. století
- Filosofické myšlenky a rysy, uznává rozum, objektivitu, lidské poznání
- Pravda a pravdivé poznání světa
- Voltaire, Montesquier
- Osvícenský absolutismus
  - o Snaha spojit osvícenství s vládou – Kateřina Veliká
- vznik encyklopedií – Denis Diderot

Jeho život

- 1622-1673
- Vlastním jménem **Jean-Baptiste Poquelin**
- Herec, dramatik, režisér, klasik světové komedie, autor frašek, veseloher
- Narodil se v Paříži, byl synem bohatého měšťana
- Získal právnický titul, ale proti vůli rodiny zběhl k divadlu a kvůli nim začal používat pseudonym
- Působil v kočovné herecké společnosti putující po francouzském venkově
- Stal se ředitelem královského divadla v Paříži
- Měl konflikty s církví u královského dvora, udržel se díky přátelství s králem
- Zemřel po čtvrté repríze své hry Zdravý nemocným, kde hrál hlavní roli (měl horečku a silný kašel, který se snažil překrýt smíchem, tehdy přihlížel i král Ludvík XIV)

Jeho tvorba

- Byl dvorním dramatikem Ludvíka XIV, dramaturgem, hercem, ředitelem divadelní společnosti
- Napsal celkem 33 komedií
- Navazoval ve své tvorbě na tradici francouzské frašky a italské commedia dell'arte
- Psal odvážné veselohry, kde kritizoval a zesměšňoval církev, šlechtu i morálku
- Vždy kritizoval lidské morální vlastnosti (skrblictví, hypochondrii, pesimismus), které přežene do extrému, ale postavu nikdy neodsuzuje, názor vždy nechá na divákovi
- Obvykle se objevuje otevřený, optimistický konec
- Jazyk je lidový, hovorový (aby se přiblížil divákovi), slova z ulice (nespisovná)
- Používá humor (vtip v dialogu postav)
- Jeho hry byly nadčasové a stále jsou velmi oblíbené

MOLIEROVA DÍLA:

- Tartuffe
  - o =svatoušek
  - o Mířená proti církvi, kritika touhy po majetku, moci, zisku kněze
  - o Zakazována
- Zdravá nemocný
  - o Kritika hypochondra
- Don Juan
  - o Problematika nevěrné lásky
- Lakomec
  - o Napsán pár let před jeho smrtí a patří mezi jeho pozdní díla
  - o Inspirováno Komedii o hrnci od římského dramatika Plauta

Podobní autoři

- Jean Racin
- Jean de la Fontaine – psal bajky
- Pierre Corneille - Cid
- Voltaire, Montesquier
- Carlo Goldoni – Sluha dvou pánů

Rozbor díla Lakomec

Literární druh

- drama

Literární žánr

- komedie

Rok vydání

- 1668

Téma

- Zesměšnění maloměšťanství
- Kritika vyšších vrstev a zkaženosti světa
- Ukázka a kritika chamtivosti, lakomství, sobeckosti, hrabivosti, důrazu na materiální hodnoty

Motiv

- Peníze, truhla, majetek, věno, touha po bohatství
- Zaslepenost, láska, bezohlednost

Časoprostor

- Děj se odehrává během jednoho dne v roce 1670
- Místo Francie – Paříž, konkrétně Harpagonův dům

Kompozice

- 5 dějství
- Chronologický postup

Stavba klasického dramatu:

- Expozice = Harpagonův majetek
- Kolize = láska Harpagonova syna Kleanta
- Krize = Harpagonovo zamítnutí svatby Mariany a Kleanta
- Katastrofa = ztráta peněz
- Závěr = navrácení peněz, svatba Mariany a Kleanta, Elišky a Valéra

Jazykové prostředky

- Dialogy a monology postav
- Spisová i nespisovná slova, hovorový jazyk
- Zvláštní slovosled a vyjadřování
- Bratr a sestra si vykaží
- Vulgarismy – pitomec, parchant
- Archaismy – mušketa, fortel

Tropy a Figury

- Sarkasmus – To vy děláte tyhle čisté obchody?
- Metafora – Jdi mi z očí!
- Hovorové výrazy – Tokový kus křováka křováckého!
- Metonymie – Dostat se pod kůži, Ruka v rukávě, Srdce mám tuze měkké
- Hyperbola – pár kroků
- Personifikace – Má kasička je cudná a bezúhonná
- Rčení – musím nalít čistého vína, To ji trefíte do noty
- Nespisovná řeč – On sám vám dal kvidle
- Oslovení – ty potvoro s potvorou!
- Apostrofa – Můj ty nebožtíku!
- Zdrobněliny - krasavička

Hlavní myšlenka

- Pobavení diváka
- Peníze deformují charakter člověka
- Touha po majetku ničí rodinné a citové vazby
- Zobrazení zvráceného chování šlechty a měšťanů
- Lakomství a hrabivost dokážou člověku zničit život a charakter

Charakteristika postav

Harpagon

- 60 ti letý vdovec, velice lpí na majetku, je bohatý, může půjčovat, ale je lichvář, chamtivý, lakomý, lhář, cholerik, majetek a peníze má raději než rodinu, jeho děti i služebnictvo trpí, touží po Marianě, chce si ji vzít za ženu, ztráta peněz pro něho znamená konec všeho, nenávist vůči všemu živému, ztratí smysl života

Kleantes

- Harpagonův syn, nechápe otcovu posedlost k penězům, netouží po penězích, ale po lásce, zamilován do Mariány, i když je velice chudá, chytrý a podnikavý

Čipera

- Kleantův dobromyslný a oddaný sluha, s myšlenkou, že svému pánovi pomůže, vymyslí lest a ukradne Harpagonovi truhlici s penězi

Eliška

- Harpagonova dcera, zamilovaná do sluhy Valéra, touží po životě s láskou, nikoliv s penězi

Valér

- Harpagonův sluha, zamilován do jeho dcery Elišky

Mariana

- Kleantova dívka, chudá, krásná, musí se starat o nemocnou matku, zamilovala se do Kleanta proto, jaký je, nikoliv kvůli penězům, láskyplná a skromná

Anselm

- Otec Valéra a Mariány (ukáže se na konci díla), štědrý a dobrosrdečný šlechtic, má si vzít Elišku pro ti její vůli, je to nařízení jejího otce Harpagona, moudrý, majetný a zralý muž

Dobové vnímání díla

- dílo bylo přijato negativně, při premiéře se nikdo nesmál, bylo nadčasové, později našlo oblibu zejména u chudinských vrstev, na zámožnější obyvatele působilo toto dílo provokativně

Vlivy na dané dílo

- měšťanská rodina – znalost prostředí a odpor k tomuto stylu života, Platutus – „Komedie o hrnci“

Inspirace daným dílem

- dílo je dodnes divadelně inscenováno po celém světě, zfilmováno – francouzská komedie, kde hlavní roli hraje Louis de Funes, v ČR rovněž zfilmováno v hlavní roli Viktor Preiss, do češtiny dílo přeložil J. Vrchlický a E. A. Saudek

Aktuálnost díla

- téma vlivu peněz na charakter člověka je v dnešní době zcela běžný, to potvrzuje fakt, že v době 17. století toto dílo bylo nadčasové

Nastínění děje

- Kleantes je zamilovaný do Mariany a Eliška do Valéra. Oba sourozenci se to bojí říct otci, protože ani Mariana ani Valér nejsou bohatí a pro jejich otce hrají peníze nejdůležitější roli. Harpagon se rozhodne, že se ožení a za svoji ženu si zvolí Marianu, která je jím ale zhnusená, ale souhlasí kvůli své matce. Když přijde Mariana do jejich domu, setkává se s Kleantem a oba jsou překvapení. Harpagon Marianu nemiluje, je to pouze jeho rozmar a Kleantes se Marianě dvoří. Když se Harpagon ptá na jeho názor na Marianu, Kleantes zapře své city a velmi ji zkritizuje, když se Harpagon přizná, že ji chtěl dát jemu za ženu, ale když se mu nelíbí, tak si ji tedy vezme on. Kleantes tedy řekne otci pravdu, že ji miluje a že to před ním tajil. Harpagon se na syna rozzlobí a zarputile se rozhodne s Marianou oženit.

Čipera ukradne Harpagonovu truhlici s velkým jměním, kterou měl schovanou na zahradě. Z této krádeže je obviněn Valér, který až do této doby podlézal Harpagonovi, aby si mohl vzít Elišku. Harpagon Valérovi nadává, ale Valér si myslí, že je kárán za lásku k Elišce, protože nevěděl, že byla truhla odcizena. Nakonec se Harpagon dozví pravdu o vztahu mezi Valérem a Eliškou, a proto se svoji dceru rozhodne provdat za starého boháče Anselma. Kleantes má teď v rukou Harpagonovy peníze a tím pádem i velkou zbraň. Řekne otci, že mu peníze vrátí, když mu dovolí vzít si Marianu.

Valér prozradí, že není chudý, že je šlechtického původu, protože je synem hraběte Tomáše d'Alburciho, který zemřel. Když tohle vysloví, Mariana v něm pozná svého bratra a nakonec Anselm prozradí, že on sám je hrabě Tomáš d'Alburci a že se tedy zachránil. Harpagon tedy nic nenamítá proti svatbám svých potomků s dětmi bohatého hraběte, který svatby financuje, a dostává od Kleanta své peníze.

Úryvek z knihy

1) Kleant:

Slyšte! Ona sice není zcela dle mého vkusu; ale abych vám radost udělal, otče, rozhodnu se a vezmu si ji ... chcete-li!

Harpagon:

Já však jsem rozumnější, než si myslíš. Nechci tě nijak nutit!

Kleant:

Odpusťte... učinil bych si to násilí kvůli vám!

Harpagon:

Ne, ne, sňatek nemůže být šťastným, kde není příchyllosti!

Kleant:

Ta se, otče, snad později dostaví, vždyť se říká, že láska je často ovocem manželství.

2) Harpagon:

Chyťte zloděje! Chyťte zloděje! Chyťte vraha! Stráž! Panebože na nebi! Je po mně! Zabili mě! Podřezali mě! Ukradli mi moje peníze! Kdo to mohl být? Kam se propad? Kde se skrývá? Kam se vrátí, abych ho našel? Kam běžet? Kam neběžet? Není tamhle? Nebo tady? Kdo je to? Stůj! Vrať mi mé peníze, padouchu!